

перед цим вирішили в уряді, безробітні українці працездатного віку зможуть отримувати субсидію розміром не більше двох прожиткових мінімумів.

Висновки. Рівень безробіття є одним із найважливіших соціально-економічних показників. Аналіз його в Україні загалом та у регіонах зокрема, показав, що загалом рівень безробіття в Україні в останні 2 роки має тенденцію до зниження, порівняно з попередніми роками. Серед найбільш праценадлишкових регіонів слід виділити Харківську, Одеську, Херсонську, Миколаївську області. Серед професійних груп найвищі показники безробіття зареєстровані серед технічних працівників та робітників.

Список використаних джерел:

1. Безтелесна Л.І. Державне регулювання зайнятості: підручник / Л. І. Безтелесна, Г. М. Юрчик / – Рівне : Вид-во НУВГП, 2006. – 210 с.
2. Пазюк О. Проблеми безробіття в Україні / О. Пазюк, О. Пономарьова // Україна: Аспекти праці. – 2004. – № 2. – С. 3–10.
3. Поточний рівень безробіття в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/potochnyy-riven-bezrobittya-v-ukrayini>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
5. Ольвінська Ю. О. Роль розвитку малого бізнесу у реструктуризації регіонального ринку праці / Ю. О. Ольвінська // Соціально-економічні аспекти промислової політики. Управление трудовими ресурсами: государство, регион, предприятие. – Донецк: ІЕП, 2006. – Т.2. – С. 345-350.
6. Семенова К.Д. Аналіз впливу економічної кризи на рівень безробіття в Україні // Вісник соціально-еко-номічних досліджень. – 2012. – № 1(44). – С. 106-111.

Форись О.

*магістрантка II курсу спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
Науковий керівник – доц. Потокій М.В.*

УМОВИ І ЧИННИКИ РОЗВИТКУ МОЛОКОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мета статті: розкрити основні природні, суспільно-географічні, географо-екологічні та історико-географічні умови й чинники становлення, функціонування та розвитку молокопереробної промисловості Тернопільської області.

Постановка питання. Тернопільська область в силу складних соціально-економічних процесів перетворилася із індустріально-аграрної в аграрно-індустріальну область. Це підтверджують основні

показники соціально-економічної та зовнішньоекономічної діяльності останніх чотирьох-п'яти років, зокрема і галузі переробної промисловості (серед галузей, що входять до первинного сектору – скотарство, вторинного – молокопереробна галузь; остання відіграє важливу роль у забезпеченні населення області та прилеглих районів сусідніх областей молоком та молокопродуктами) [4].

Виклад основного матеріалу. Всі умови та чинники становлення, функціонування та розвитку молокопереробної промисловості можна розділити на природні, соціально-економічні, еколого-географічні та історико-географічні [1]. *Природні умови* відіграють надзвичайно-важливе значення у формуванні основи молочного стада – *кормовиробництва*. Його розвиток, спеціалізація та розміщення значною мірою залежать від *природних умов і структури земельного фонду*. Розташування області в західній правобережній частині зони мішаних і широколистяних порід з родючими ґрунтами і достатнім зволоженням сприяє розвитку сільськогосподарського виробництва. Зона Західного регіону, у якій знаходиться територія Тернопільської області, здатна повністю забезпечити проживаюче населення молоком та молочними продуктами, забезпечувати міжрегіональний обмін. Кормова база Тернопільської області створює сприятливі умови для розвитку молочної промисловості. Область є зоною молочно-м'ясного скотарства [2, с. 12].

Ще однією умовою розвитку молокопереробної промисловості є *кормова база*. *Польове кормовиробництво* дає переважну частину кормів для молочного та молочно-м'ясного скотарства. Лукопасовищне господарство – важливе джерело кормів, зокрема для жуйних тварин, – знаходиться у занедбаному стані. Більшість лук та пасовищ розорані, культура луківництва низька. Велику роль у структурі кормів для молочної худоби повинні відігравати зелені, у тому числі пасовищні, корми. Вони є важливим джерелом енергії і протеїну, сприяють найкращому виявленню генетичного потенціалу тварин, підвищенню якості молока, здешевленню його виробництва. Зелені корми надходять із сіяних сіножатей, пасовищ, польових сівозмін [3, с. 120].

Через низьку продуктивність лук та пасовищ на території Тернопільської області, зелені корми отримують з *польових сівозмін*. Загалом молочне тваринництво недостатньо забезпечується зеленими кормами, неефективно організована система пасовищного утримання худоби. Для багатьох господарств характерне нерівномірне надходження зелених кормів і неоднакова кількість поживних речовин в них протягом сезону, збільшення навантажень на пасовища, надмірний випас і деградація лучних травостоїв.

Соціально-економічні умови і чинники. В Тернопільській області налічують 139,2 тисяч голів *великої рогатої худоби*, з них на корів припадає 86,8 тисяч голів, із них у сільськогосподарських підприємствах і фермерських господарствах – 11,6 тисяч голів, у приватних господарствах населення – 75,2 тисяч голів. Зміни в чисельності поголів'я корів зумовили значне скорочення виробництва молока (на 40,5% за останню чверть століття). Найбільше молока сільськогосподарські підприємства області виробляли у 1990 р. – 808,3 тисяч тонн, найменше – у 2010 р. – 416,7 тисяч тонн. У 2017 р. в області вироблено всіма господарствами 451,4 тисячі тонн молока, у тому числі приватними господарства населення – 378,6 тисяч тонн [5].

Для розрахунку *раціонального рівня споживання* молока і молочних продуктів за основу взяли рекомендовані норми, які розробив НДІ харчування Міністерства охорони здоров'я України. Ними передбачено мінімальний рівень споживання – 353,3 кг на душу населення, а норма споживання від 2010 року становить 395 кг молокопродуктів. Споживання молочної продукції сільським і міським населенням має значні відмінності. Так, якщо середньорічний сільський житель споживає біля 450 кг молочної продукції, то міський – лише 210 кг. Прогнозні параметри потреби для раціонального споживання молока і молокопродуктів розраховали, виходячи з перспективної чисельності населення (сільське забезпечує свою потребу) та рекомендованої норми споживання [2, с. 231].

Загальна потреба раціонального фонду споживання молока в 2015 р. у Західному регіоні становить 3740 тисяч тонн. Тернопільська область входить до складу найбільших постачальників ринкових фондів молока – 377 тисяч тонн (постачальниками ще є Волинська – 327 тис. т – та Рівненська 258 тис. т – області) [3, с. 232]. Отже, Тернопільська область має змогу забезпечити внутрішні потреби та реалізовувати молочну продукцію за межі Західного регіону. Для цього стратегію розвитку молокопереробної промисловості необхідно спрямовувати на підвищення інтенсифікації молочного скотарства шляхом інноваційних процесів у технології годівлі, утримання корів, організації виробництва молока і його заготівель [2, с. 232].

Важливі умови розвитку молокопереробної промисловості – *рівень розвитку матеріально-технічної бази, ступінь розвитку сільськогосподарського виробництва, масштабів транспортування та переробки продукції* [3, с. 6].

Транспорт – необхідна умова функціонування всіх видів агропромислових виробничо-територіальних комплексів. Роль транспорту є настільки великою тому, що сільськогосподарська

продукція є переважно малотранспортабельною. У молочній промисловості транспорт повинен функціонувати особливо злагоджено, щоб розрив у часі між заготівлею сировини, його промисловою переробкою і вживанням готової продукції був мінімальним [3, с. 8].

Стан доріг у межах Тернопільської області негативно впливає на умови доставки сирого молока від пунктів його заготівлі і межах сировинної зони до переробних підприємств, хоча конфігурація та відстань від заготівельних пунктів до молокопереробних заводів сприяють швидкій доставці сировини. Для перевезення сировини застосовують як спеціальні машини-холодильники ємністю 10-20 і більше тонн, так малолітражні машини ємністю 2-4 тонни.

Обмежувальними є *еколого-географічні чинники*, оскільки молокопереробне виробництво є одним із основних забруднювачів поверхневих і підземних вод. Необхідно запроваджувати прогресивні ресурсозаощадливі і безвідходні технології, щоб зменшити негативний вплив на довкілля, які наносять молокопереробні підприємства Тернопільської області [12].

Список використаних джерел

1. Нагірна В. П. Тваринницько-промисловий комплекс України (територіальна організація і природокористування). – К.: Наук. думка, 1995. – 150 с.
2. Пархомець М. К. Організаційно-економічні основи розвитку молокопродуктового підкомплексу в ринкових умовах: [Монографія.] – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 346 с.
3. Пархомець М. К. Економічний механізм розвитку молокопродуктового підкомплексу АПК Західного регіону України. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 328 с.
4. Потокій М. В. Харчова промисловість / Географія Тернопільської області: монографія. В 2-х т. Т. 2. Населення. Господарство // ТНПУ ім. В. Гнатюка. – Тернопіль: Крок, 2017. – Стор. 134-165.
5. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2017 рік / За ред. А. А. Чорного. Відповідальні за випуск Т. М. Гришук, Н. С. Дідунік. – Тернопіль: Головне управління статистики в Тернопільській області, 2018. – 443 с.